

Ärimudeliinnovatsioon Kostabi moodi

Tänavusel Pimedate Ööde filmifestivalil linastunud dokumentaalfilm „Meisterpettur Kostabi“, mis annab ülevaate eesti pagulaste peres sündinud kunstniku Mark-Kalev Kostabi elukäigust, on hoiatav näide sellest, et ei maksa millegagi liialdada.

Kui filmile midagi ette heita, siis nime tõlget – sõna „meisterpettur“ ei anna kuigi hästi edasi filmi ingliskeelse nime „Con Artist“ kahetähenduslikkust. Näiteks „petukunstnik“ oluks märksa täpsem. Siis saaks korraliku eestikeelse tõlke ka Kostabi tsitaat 1980-ndate telesaatest, mille järgi film nime saanud: „Modernne kunst on pettus ja mina olen maailma suurim petukunstnik.“

Californias üles kasvanud Kostabi kolis New Yorki 1982. aastal. Suure Üuna kunstimaailma valitseja oli tol ajal Andy Warhol, kes esimese kunstnikuna tabas ära, et maailm meie ümber muutub aina korporatiivsemaks ja ettevõttekesksemaks, ja muutis end sisuliselt tegevjuhiks firmas, mis turustas Warholi-nimelist brändi. Valdava osa tööd, mida tavakujutelm kunstniku ametiga seostab, tegid tema eest ära usinad palgatöölised.

Pidurdamatult tähelepanujanuline Kostabi oli Warholi usin õpilane ja kuus aastat pärast New Yorki saabumist avas ta esimese Kostabi Worldi, kus tema abilised vorpsid maale, millele ta oma nime alla kirjutas. Sellises lähenemises ei ole tegelikult midagi eriti uut. Pea kõigil suurtel kunstnikel – nagu näiteks Rubensil või Michelangelol – olid abilised, kes suurema osa maale nende eest valmis tegid. Seejuures oli aga autoril, kelle nimi teosele peale läks, selle loomises harilikult oluline roll – tema tööpõld ulatus ideest värvilahenduseni, sageli kuulus sinna ka märkimisväärne osa tehnilist tööd. Kostabi aga ostab oma alluvatelt kogu komplekti ideest lahenduseni, ta enda roll sageli piirdubki vaid oma nime allakirjutamise ja müügimehetööga. Isegi maali nime valimiseks on ta kasutanud telesaateformaati, kus inimesed võistlevad selle nimel, et saaks tema uusi teoseid ristida.

Jupp aega oli Kostabi sensatsiooniliselt edukas. Kostabi Worldis töötas ühel ajavahemikul poolsada inimest, kes 3,50 dollari eest tunnis löid kümneid tuhandeid dollareid väärt kostabeid. „50 kunstnikku on surutud omamoodi kontsentratsioonilaagrisse,“ kirjeldas seda üks kunagisi töötajaid.

Üheks tema karjääri tipp hetkeks võib ilmselt lugeda kultussarja „Miami Vice“ osa,

Paavst Benedictus XVI ja Mark Kostabi viimaselt tellitud paavst Johannes Paulus II kuju sisseõnnistamisel Itaalias Velletris 2007. aasta septembris

kus pättide ja võmmide kassi-hiire mängu päästikuks ei olnud mitte kohvritäis raha või narkootikume, vaid Kostabi maal. Hedonistlikke 1980-ndaid sümboliseerinud teleeriaali sobis Kostabi ideaalselt. Siis tulid aga 1990-ndad.

Üks probleem oli petistest palgalised. Kaks tema töötajat leidsid nimelt ühel hetkel, et Kostabi maali valmistamiseks ja müümiseks ei ole Kostabit ennast vaja. Teine probleem aga oli majanduskriis, iseäranis Jaapani kinnisvaramulli kokkuvarisemine. Tõusva päikese maa oli 1980-ndatel maailma peamine kunstitur. Kostabi, kes mõni aasta varem rääkis maailma kõrgeima hoonetehitamisest, oli 1990-ndate keskpaigaks täielikult laostunud.

Praeguseks on Kostabi taas vähemalt rikaks saanud. Kunstimaailmast on ta aga sisuliselt välja tõugatud. Analoogselt oma abiliste teoseid müüvad Jeff Koons ja Damien Hirst naudivad lisaks taskusse voolavatele miljonitele ka kriitikute paitusi.

Võimalik, et sisimas mõtleavad Koons ja Hirst oma ärimudelist täpselt samamoodi, aga Kostabi ütles otse välja, et tema missiooniks on rikaste lollide raha endale võtmine. Oma kunde Sylvester Stallone'iga ta suisa kakles. Sama karedalt kui kliente kohtles ta oma tippajal ka oma ametivendi. Viimased aga kasutasid ära Kostabi vahepealse maldaiseisu ja viskasid ta klubist välja – kuhu Kostabi vähemalt selle filmi põhjal kõigest hingest tagasi januneb.